

УДК 378.091.12:36-051

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-350-355

СТРІЛЕЦЬ-БАБЕНКО Олена Володимирівна –
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри психології та соціальної роботи
Центральноукраїнського державного університету
імені Володимира Винниченка
ORCID iD:0000-0003-3774-4786
e-mail: olenastrilecbabenko@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОФОРІЕНТАЦІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ МЕТОДОМ ТРЕНІНГОВИХ ВПРАВ

Надання допомоги здобувачам середньої освіти у формуванні професійної перспективи, вибору особистістю професії, що дозволяє їй бути самодостатньою, створює умови для всебічної самореалізації в суспільстві, є важливим напрямком діяльності соціального педагога. Тому майбутні соціальні педагоги у процесі професійної освіти повинні оволодівати профорієнтаційною компетентністю.

Авторка розглядає профорієнтаційну компетентність як динамічну систему когнітивного, мотиваційно-ціннісного, діяльно-практичного та рефлексивного компонентів, що дозволяє ефективно здійснювати керівництво формуванням у школярів внутрішньої готовності до усвідомленого планування і реалізації перспектив свого професійного розвитку.

Авторкою запропоновано комплекс тренінгових вправ для формування у майбутніх соціальних педагогів практичних умінь проведення профорієнтаційної роботи у закладі середньої освіти як діяльно-практичного складника профорієнтаційної компетентності.

Обґрунтована доцільність впровадження тренінгових вправ у професійну підготовку майбутніх соціальних педагогів із урахуванням цілей формування профорієнтаційної компетентності: формування здатності до пошуку ефективних шляхів розв'язування складних проблем, пов'язаних із організацією пізнання особистістю своїх здібностей, нахилів, інформуванням про професії та потреби регіону у фахівців певних спеціальностей, рекомендаціями щодо відповідності здібностей школярів вимогам, необхідних для набуття професії, забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості.

Авторка акцентує увагу на доцільності розробки змісту тренінгових вправ на основі модельованих ситуацій, які є аналогічними ситуаціям майбутньої професійної діяльності.

Визначено, що у процесі використання тренінгових вправ одночасно вирішуються завдання формування всіх компонентів профорієнтаційної компетентності. Авторка виділяє такі блоки тренінгових вправ: блок очікування; блок визначення та актуалізації проблеми; блок пошуку шляхів вирішення проблеми та отримання інформації; блок розвитку практичних навичок; блок аналізу-оцінки.

Ключові слова: майбутні соціальні педагоги, профорієнтація, профорієнтаційна компетентність, тренінгові вправи, моделювання конкретних ситуацій.

STRILETS-BABENKO Olena Volodymyrivna –
Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Psychology and Social Work Department,
Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

FUTURE SOCIAL TEACHERS' CAREER GUIDANCE COMPETENCE FORMATION BY TRAINING EXERCISE METHOD

Providing assistance to students of secondary education in the formation of a professional perspective, choosing a profession as an individual, which allows him to be self-sufficient, creates conditions for comprehensive self-realization in the society, is an important area of activity of a social teacher. Therefore, future social teachers in the process of professional education should master career guidance competence.

The author considers career guidance competence as a dynamic system of cognitive, motivation and valuable, activity and practical, reflective components, that allows effective management of the formation of schoolchildren's internal readiness for conscious planning and realization of the prospects of their professional career.

The author proposed a set of training exercises for future social teachers' practical skills formation of conducting career guidance work in a secondary school as an activity and practical component of career guidance competence.

Expediency of introducing training exercises into future social teachers' professional training is justified, taking into account the development of professional competence: formation of the ability to solve complex problems related to the organization of personal development of one's abilities, inclinations, informing about professions and region's needs for specialists of certain specialties, recommendations on the compliance of schoolchildren's abilities with the requirements necessary for acquiring a profession, insuring professional development of important personal qualities.

The author focuses attention on the expediency of developing the content of training exercises on the basis of simulated situations that are analogical to the situations of future professional activities.

It was determined that in the process of using training exercises the tasks of forming all the components of career guidance competence are simultaneously solved. The author singles out the following blocks of training exercises: expectation block; problem definition and actualization block; finding ways to solve the problem and obtaining information block; practical skills development block; analysis-assessment block.

Key words: future social teachers, career guidance, career guidance competence, training exercises, simulation of specific situations.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Важливим напрямом становлення особистості є формування професійної перспективи, вибір професії, що дозволяє їй бути само-

достатньою, створює умови для всебічної самореалізації у суспільстві. Надання допомоги особистості, становлення якої відбувається у закладі середньої освіти, є професійним обов'язком

вчителів, практичних психологів та соціальних педагогів. Важливо у процесі професійної освіти готувати майбутніх соціальних педагогів до реалізації психолого-педагогічної функції проф-орієнтації в узгодженні із медико-фізіологічною, економічною та соціальною функціями, формувати у них проф-орієнтаційну компетентність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематиці підготовки педагогів різних спеціальностей до проведення проф-орієнтаційної роботи присвячені дослідження Н. Бездір, Т. Белан, Г. Василенко, В. Зінченка, Л. Міщик, Н. Отрошенко, М. Пагути, Х. Поджовко, Ю. Пологовської, О. Царенка та ін.

Зокрема, з метою формування проф-орієнтаційної компетентності майбутніх педагогів як сукупності мотиваційно-ціннісного, когнітивного, операційно-діяльнісного, оцінно-рефлексивного компонентів В. Зінченко виділяє такі педагогічні умови: формування мотиваційної основи в єдності проф-орієнтаційного, методичного і психологічного аспектів; забезпечення підготовки з використанням можливостей змісту навчальних дисциплін на засадах інтердисциплінарності й контекстності; систематизація компетентності в інтегративному курсі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій та накопиченням матеріалів у вигляді електронного портфоліо; включення елементів проф-орієнтаційних завдань до програми педагогічної практики [11].

Корисними для розробки ефективних методів формування здатності майбутніх соціальних педагогів до проф-орієнтаційної роботи є міркування Н. Отрошенко щодо потреби використання соціальним педагогом технологій пошукової діяльності, що орієнтовані на систематичне вивчення особистістю себе як самоцінності, соціального простору, професійної діяльності, ринку праці, соціокультурних відносин, на формування у старшокласників узагальнених умінь планування, постановки мети, здатність до самоаналізу, прогнозування, прийняття рішення, аналізу проблем і ситуацій, рефлексії. Авторка наголошує, що проф-орієнтаційна робота соціального педагога є ефективною за умови, коли вона організовується як педагогічна система [8].

Мета статті – презентація комплексу тренінгових вправ для формування у майбутніх соціальних педагогів практичних умінь проведення проф-орієнтаційної роботи у закладі середньої освіти як діялісно-практичного складника проф-орієнтаційної компетентності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підготовка майбутніх соціальних педагогів до проф-орієнтаційної роботи спрямована на оволодіння студентами проф-орієнтаційною компетентністю, як динамічної системи когнітивного, мотиваційно-ціннісного, діялісно-практичного та рефлексивного компонентів, що дозволяє ефективно здійснювати керівництво формуванням у школярів внутрішньої готовності до усвідомленого планування і реалізації перспектив свого професійного розвитку.

Проф-орієнтаційна компетентність соціального педагога є багатофункціональною, оскільки

спрямована як на психолого-педагогічне вивчення особистості школяра, виявлення його професійно значимих властивостей та якостей, так і на розвиток інтересів до професій та надання індивідуальних консультацій щодо вибору майбутньої професійної діяльності.

Проф-орієнтаційна компетентність є багатовимірною, тому що включає різноманітні пізнавальні процеси, інтелектуальні й практичні вміння, якості особистості, відображає комплексне володіння сукупністю способів діяльності.

Будь-яка компетентність формується лише у процесі включення особистості у власну діяльність, тому формування проф-орієнтаційної компетентності майбутніх соціальних педагогів є ефективним, коли кожен студент постійно опиняється у ситуаціях, що сприяють набуттю досвіду розв'язування значущих професійних проблем. Розв'язання цього завдання є ефективним з використанням у професійній підготовці майбутніх соціальних педагогів тренінгових вправ, включенням таких вправ у різні форми аудиторної та самостійної роботи. Застосування таких вправ сприяє поєднанню набуття нових знань та умінь, опанування новими технологіями, зміні поглядів на проблему, пошуку ефективних шляхів розв'язування складних проблем, пов'язаних із організацією пізнання особистістю своїх здібностей, нахилів, інформуванням про професії та потреби регіону у фахівцях певних спеціальностей, рекомендаціями щодо відповідності здібностей школярів вимогам, необхідних для набуття професії, забезпечення розвитку професійно важливих якостей особистості. Тренінгові вправи уможливають залучення досвіду студентів, сприяють оцінюванню досвіду проф-орієнтаційної роботи, який спостерігають майбутні фахівці, корекції та узгодженню власних компетентностей з новими суспільними та педагогічними явищами та процесами, розвивають здатності трансформувати запропонований зміст та способи діяльності у власну професійну практику.

При розробці тренінгових вправ ми спиралися на положення щодо організації тренінгових занять, їх впливу на особистість та використання у професійній освіті (Н. Баранова [1], Л. Верейна [2], Т. Гера [4], І. Каложна [5], В. Федорчук [10], О. Чебикін та Т. Сінельнікова [12]), адаптуючи запропоновані авторами тренінгові вправи із урахуванням підготовки майбутніх соціальних педагогів до проф-орієнтаційної роботи.

Тренінгові вправи розробляються на основі модельованих ситуацій, які є аналогічними ситуаціям майбутньої професійної діяльності. При цьому ми спиралися на положення щодо використання аналізу конкретних ситуацій та їх моделювання (Н. Волкова та О. Тарнопольський [3], Є. Лодатко [6], І. Осадченко [7], Ю. Сурмін [9]).

Основною метою запропонованих нами тренінгових вправ є формування діялісно-практичного компонента проф-орієнтаційної компетентності майбутніх соціальних педагогів, що включає такі вміння і навички:

– доступно, відповідно до віку школярів надавати інформацію щодо вимог і потреб

вітчизняного та місцевого ринку праці, актуальних професій;

- інформувати про можливості отримання професійної освіти різного рівня та на різних етапах розвитку кар'єри, працевлаштування після отримання професії;

- мотивувати до майбутньої професійної діяльності та отримання відповідної професійної освіти;

- формувати готовність до можливої переорієнтації на нову професійну діяльність відповідно до потреб ринку праці;

- виявляти та формувати інтереси, здібності школярів, допомагати школярам у виборі такої професії, що відповідає їхнім потенційним можливостям;

- корегувати професійні плани школяра відповідно до його фізичних можливостей;

- мотивувати школярів до оволодіння професіями, зміст праці яких підвищує задоволення фахівця, знижує плинність кадрів;

- сприяти засвоєнню здобувачами освіти системи знань, норм, цінностей, що забезпечить їм ефективно здійснювати професійну діяльність як повноправних членів суспільства, формувати у єдності особистісні та суспільні ціннісні орієнтації;

- проводити психолого-педагогічне вивчення особистості учня для виявлення його професійно значимих якостей, нахилів та здібностей;

- надавати індивідуальні консультації стосовно майбутньої професійної діяльності, відповідності індивідуальних особливостей вимогам конкретної професійної діяльності;

- використовувати методи профорієнтаційної роботи: спостереження, аналіз документів та результатів діяльності школярів, анкетування, бесіди, інструктажі, індивідуальні завдання, професіографічні дослідження та інші;

- урізноманітнювати форми проведення профорієнтаційної роботи, володіти техніками їх проведення: екскурсії, відвідування ярмарок професій, профорієнтаційні проекти, тижні професій, тижні художньої та технічної творчості, вебквести тощо;

- узгоджувати профорієнтаційну роботу зі школярами та їхніми батьками.

Зауважуємо, що запропоновані тренінгові вправи вирішують не лише завдання формування практичних умінь, а й сприяють одночасно формуванню когнітивного, мотиваційно-ціннісного та рефлексивного компонентів профорієнтаційної компетентності. Тому розроблені нами тренінгові вправи об'єднані у блоки: блок очікування; блок визначення та актуалізації проблеми; блок пошуку шляхів вирішення проблеми та отримання інформації; блок розвитку практичних навичок; блок аналізу-оцінки.

У блоці очікування використовуємо вправи «Карта моїх цілей», «Валіза».

Для виконання вправи «Карта моїх цілей» кожен студент групи на окремому аркуші вказує місце, до якого прагне дійти у процесі підготовки до проведення профорієнтаційної роботи, тобто формує мету своєї освітньої діяльності. Також на карті фіксуються «зупинки» – ті місця, які

доведеться відвідати на своєму шляху. Під час спільного обговорення «карт» кожен студент вносить зміни й доповнення до зупинок та вирішує, як буде відмічати своє просування. На наступних заняттях карти можуть використовуватися для того, щоб відмічати своє просування, коригувати або змінювати зупинки.

У вправі «Валіза» студенти збирають для себе «валізу». В одне відділення (окремий файл) «складають» (записують на окремих аркушах) ті уміння, якими повинен володіти соціальний педагог для ефективної профорієнтаційної роботи. В інше відділення вкладаються аркуші з тими уміннями, якими вже володіють. На наступних заняттях змінюється наповнюваність відділень «валізи»: зменшується кількість умінь у першому відділенні і збільшується – у другому. Хоча частина студентів, перекладаючи аркуші з уміннями до другого відділення «валізи», в той же час, доповнює і перше відділення новими уміннями, розширюючи своє розуміння суті профорієнтаційної компетентності.

З метою визначення та актуалізації проблеми використовуємо вправи «Займи позицію», «Асоціації».

«Займи позицію»: Студентам пропонується конкретне висловлювання щодо змісту профорієнтаційної роботи в закладі середньої освіти / особливостей профорієнтаційної роботи зі школярами різних вікових груп / методів та форм профорієнтаційної роботи та дві позиції. Здобувачам освіти потрібно зайняти позицію щодо запропонованого висловлювання. Надалі студенти об'єднуються у групи відповідно до того, яку позицію вони займають, та підбирають аргументи для обґрунтування своєї позиції. Після представлення кожною групою аргументів називають найпереконливіші аргументи кожної із позицій і формулюється висновок.

У процесі виконання вправи «Асоціації» необхідно назвати слова та словосполучення, які асоціюються із поняттям «вибір професії» / «професійна орієнтація» / «професіографічне дослідження» тощо. Потім зачитуються всі слова і словосполучення і робиться висновок щодо особистісної, емоційної сутності цього поняття для присутніх. Проте, крім суб'єктивного бачення існує й наукове тлумачення цього поняття. Потрібно визначити науковий зміст поняття, що розглядається, проаналізувати названі асоціації, які співпадають або близькі до наукового розуміння.

Блок пошуку шляхів вирішення проблеми та отримання інформації: вправи «Навчаючись – вчуся», «Дерево рішень», «Реклама», «Незакінчене речення», «Ментальна карта».

«Навчаючись – вчуся»: кожен студент отримує картку із описом певної професії (наприклад, професій, які не є масовими), з яким потрібно ознайомитися протягом декількох хвилин. Далі кожен студент обирає собі пару і викладає зміст запропонованого опису таким чином, щоб учень певного віку (молодшого шкільного, підліткового чи старшого шкільного) зрозумів суть професії. У той же час, потрібно самому отримати інформацію від свого напарника. Надалі відбувається зміна партнерів по спілкуванню. На

завершення пропонується декільком студентам повідомити, що нового вони дізналися від своїх колег про професії. На основі такої вправи майбутній фахівець, виступаючи в ролі «дитини», «підлітка», «юнака», все більше усвідомлює, що йому, як дорослій людині, здається простим, а у підростаючої особистості викликає значні труднощі. Отже, виникає потреба в оволодінні профорієнтаційною компетентністю, методами ознайомчої професійної роботи із урахуванням вікових особливостей школярів.

Аналогічну вправу можна використовувати з метою формування уміння проведення індивідуальної консультативної роботи зі школярами, надання їм допомоги у виборі такої професії, що відповідає їхнім потенційним можливостям.

Вправа «Дерево рішень» виконується на основі опису конкретної ситуації, в якій, наприклад, дається коротка характеристика особистості старшокласника, її бажань щодо майбутньої професії, які не співпадають із бажаннями батьків. Студентам необхідно визначити суть проблеми та можливі шляхи її розв'язання з погляду оцінки позитивних наслідків та ризиків, які виникають в результаті використання різних підходів до роботи із юнаками та їхніми батьками. При цьому студенти повинні дотримуватися таких етапів: 1) формулювання кінцевої мети; 2) визначення сукупності можливих дій для досягнення сформульованої мети; 3) оцінка можливих варіантів дій та їх ймовірностей; 4) визначення основних характеристик; 5) прийняття рішення. На завершення вправи робиться висновок про необхідність виваженого підходу до вибору методів та змісту профорієнтаційної роботи із урахуванням психологічних індивідуальних особливостей старшокласників, їх нахилів і потреб.

У вправі «Реклама» студенти об'єднуються у пари, кожна з яких отримує назву професії / методу профінформування / методу професіографічного дослідження / форми профорієнтаційної роботи (в залежності від теми заняття). Завдання полягає в тому, щоб прорекламувати це поняття без вказівки його назви. По завершенню реклами всі студенти групи визначають, яке саме поняття було рекламоване; аналізують, на які позитивні сторони цих методів чи форм вказували «рекламодавці»; завдяки, яким засобам вдалося ефективно прорекламувати професії, методи чи форми профорієнтаційної роботи; як ці засоби можна використовувати у профорієнтаційній роботі зі школярами різних вікових груп.

У вправі «Незакінчене речення» студентам пропонуються поняття, що є суттєвими для розуміння шляхів вирішення певних проблемних задач профорієнтаційної роботи. Їм необхідно закінчити речення, використовуючи запропоновані поняття. Після кожного речення відбувається обговорення його продовження і вибір оптимального продовження. Наприклад, розглядаючи тему «Психологічна характеристика професій», пропонуємо такі поняття: професіограма, психограма, особистісний професійний план, формула вибору професії. Потрібно закінчити такі речення:

– Професіограма – це документ, в якому подано всебічний опис об'єктивних характеристик...

– Комплексний аналіз особливостей професії передбачає ...

– Складовою частиною професіограми є ...

– Психограма – включає повний опис ...

– Професіограма потрібна для ...

– Особистісний професійний план – це уявлення людини про ...

– Особистісний професійний план відрізняється від професіограми тим, що ...

– Формула вибору професії показує алгоритм ... у поєднанні таких компонентів: ...

– Формула вибору професії ... професіограма, психограма.

Вправа «Ментальна карта / Карта пам'яті / Інтелект-карта / майндмепінг» спрямована на структурування ідей, з якими ознайомилися у ході окремого заняття чи самостійної роботи щодо технології, методів, форм профорієнтаційної роботи, процедур їх вибору, у вигляді діаграми, на якій зображені терміни / поняття, правила, закономірності, що пов'язані гілками, які відходять від центрального поняття або ідеї. По завершенню індивідуальної роботи студенти включаються у парну роботу для обговорення кожної із ментальних карт, яку презентують для всіх колег з групи.

Блок розвитку практичних навичок: вправи «Судове слухання», «Народження зірки», «Акваріум».

Під час виконання вправи «Судове слухання» студенти об'єднуються у мікрогрупи по три особи. Двом студентам із кожної мікрогрупи пропонується відеозапис або опис фрагменту профорієнтаційного заходу із учнями різного віку. Перший учасник мікрогрупи буде виконувати роль обвинувача, який підбирає аргументи проти запропонованого варіанту дій педагога, другий учасник – захисника, який підтримує ефективність обраного варіанту проведення профорієнтаційного заходу. Третій учасник із кожної мікрогрупи розробляє питання, які можуть його зацікавити з погляду ефективного розв'язання проблеми, яка вирішується у запропонованій ситуації, він буде виконувати роль судді. На основі аргументів, що були висловлені «обвинувачем» і «захисником», «суддя» повинен прийняти остаточне рішення. Особливістю прийняття ним такого рішення є те, що він не мав можливості спостерігати фрагмент заходу / читати його опис, тому має можливість лише спиратися на аргументи інших. На етапі рефлексії «суддя» визначає, які аргументи, на його думку, були слухними для прийняття рішення, а які – не досить вдалими, та формулює висновок щодо умов досягнення мети профорієнтаційної роботи у запропонованій ситуації.

У вправі «Народження зірки» студентам пропонується висловлювання: «Якщо зірку запалюють – то це комусь потрібно. В усьому, що живе і що існує, є свій сенс, а отже, і своє призначення. У веселді й сонці, у заході й сході, у квітці й дереві». Працюючи в парах, студентам необхідно відповісти на питання: як це

висловлювання стосується змісту профорієнтаційної роботи; які невідомі задачі необхідно розв'язувати батькам, соціальному педагогу, вчителям-предметникам повсякдень у профорієнтаційній роботі з молодшими школярами, підлітками, старшокласниками.

Для виконання вправи «Акваріум» студенти групи об'єднуються у дві мікрогрупи. Кожна мікрогрупа отримують завдання з описом конкретного профорієнтаційного завдання, яке повинен вирішити соціальний педагог у закладі середньої освіти. Одна група утворює внутрішнє коло і обговорює, як розв'язувати запропоноване їм профорієнтаційне завдання із наступною демонстрацією у формі ділової гри. Друга група студентів утворює зовнішнє коло, виступаючи у ролі спостерігачів, а по завершенню роботи учасників першої групи аналізують позитивні аспекти вирішення ними профорієнтаційної задачі, пропонують варіанти вдосконалення її вирішення. На наступному етапі групи міняються ролями з пошуку способів розв'язання професійної задачі та експертів.

У блоці оцінки-аналізу знову звертаємось до вправ «Карта моїх цілей» та «Валіза». Студенти аналізують, наскільки вони досягнули цілей, які були сформульовані на першому занятті, як змінилася їх «валіза».

Зауважимо, що оцінці-аналізу рівня формування профорієнтаційної компетентності сприяє виконання кожної із запропонованих тренінгових вправ, тому доцільно кожну з них завершувати рефлексією. Рефлексія власної діяльності як завершальний етап тренінгових вправ є центральним ланцюгом процесу осмислення себе суб'єктом будь-якої діяльності. Вона дозволяє майбутньому фахівцеві мисленно аналізувати власні дії, розглядати засоби і способи, що використовуються, з точки зору їх відповідності умовам конкретного завдання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Систематичне використання тренінгових вправ, при побудові та використанні яких враховуються всі етапи діяльності людини: мотивація діяльності із визначенням її цілей; планування діяльності, вибір способів досягнення мети; реалізація запланованого; оцінювання досягнутих результатів у зіставленні з метою, з опорою на конкретні професійні ситуації сприяє формуванню компетентності майбутніх фахівців як єдності теоретичної та практичної підготовки майбутніх соціальних педагогів до профорієнтаційної роботи в закладі середньої освіти. Описані у статті тренінгові вправи не охоплюють всіх аспектів формування профорієнтаційної компетентності майбутніх соціальних педагогів, тому перспективною подальших розвідок є розробка системи тренінгових вправ у поєднанні з іншими методами освітньої діяльності.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Баранова Н. П. Тренінги для вчителів з педагогічної майстерності. Харків: Видавнича група «Основа», 2009. 159 с.
2. Вереїна Л. В. Основи проведення соціально-психологічних тренінгів. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В. Даля, 2010. 118 с.
3. Волкова Н. П., Тарнопольський О. Б. Моделювання професійної діяльності у викладанні навчальних дисциплін у вишах. Дніпропетровськ: Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, 2013. 228 с.
4. Гера Т. І. Тренінгова методика проведення лабораторних, семінарських і практичних робіт із загальної психології як засіб психологічного супроводу майбутніх педагогів. Дрогобич: Видавничий відділ ДДПУ ім. І. Франка, 2013. 243 с.
5. Калюжна І. П. Тренінг професійного самовизначення. Київ: Альфа реклама, 2019. 80 с.
6. Лодатко Є. О. Моделювання педагогічних систем і процесів. Слов'янськ: СДПУ, 2010. 148 с.
7. Осадченко І. І. Теорія і практика ситуаційного навчання у підготовці майбутніх учителів початкової школи. – Умань: ПП Жовтий, 2012. 414 с.
8. Отрощенко Н. Л. Соціально-педагогічний аспект у профорієнтаційній роботі загальноосвітньої школи. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2017. № 7. С. 154–162.
9. Сурмін Ю. П. Кейс-стаді: архітектура і можливості. К.: Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2012. 336 с.
10. Федорчук В. М. Соціально-психологічний тренінг «Розвиток комунікативної компетентності вкладача». Кам'янець-Подільський: Абетка, 2004. 240 с.
11. Формування профорієнтаційної компетентності педагога: теорія і практика [Зінченко В. П. та ін. за ред. В. П. Зінченка]. Глухів: РВВ ГНПУ ім. О. Довженка, 2010. 197 с.
12. Чебикін О. Я., Сінельнікова Т. В. Психологічні основи тренінгових технологій. Одеса: Лерадрук, 2013. 229 с.

REFERENCES

1. Baranova N. P. (2009) *Treninhy dlia vchyteliv z pedahohichnoi maisternosti* [Trainings for teachers on pedagogical skills]. Kharkiv: Vydavnycha hrupa 'Osnova'. 159 s. [in Ukrainian]
2. Vereina L. V. (2010) *Osnovy provedennia sotsialno-psykholohichnykh treninhiv* [Basics of conducting social and psychological trainings]. Luhansk: Vyd-vo SNU im. V. Dalia. 118 s. [in Ukrainian]
3. Volkova N. P., Tarnopolskyi O. B. (2013) *Modeliuvannia profesiinoi diialnosti u vykladanni navchalnykh dystsyplin u vyvshakh* [Simulation of professional activity in teaching academic disciplines in universities]. Dnipropetrovsk: Dnipropetrovskiy universytet imeni Alfreda Nobelia. 228 s. [in Ukrainian]
4. Hera T. I. (2013) *Treninhova metodyka provedennia laboratornykh, seminar skykh I praktychnykh robit iz zahalnoi psykholohii yak zasib psykholohichnoho suprovodu maibutnykh pedahohiv* [Training method of conducting laboratory, seminar and practical works in General Psychology as a means of psychological training of future teachers]. Drohobych: Vydavnychiy viddil DDPU im. I. Franka. 243 s. [in Ukrainian]
5. Kaliuzhna I. P. (2019) *Treninh profesiinoho samovyznachennia* [Professional self-determination training]. Kyiv: Alfa reklama. 243 s. [in Ukrainian]
6. Lodatko Ye. O. (2010) *Modeliuvannia pedahohichnykh system i protsesiv* [Simulation of pedagogical systems and processes]. Sloviansk: SDPU. 148 s. [in Ukrainian]
7. Osadchenko I. I. (2012). *Teoriia i praktyka sytuatsiinoho navchannia u pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv*

pochstkovoi shkoly [Theory and practice of situational learning in the training of future primary school teachers]. Uman: PP Zhovtyi. 414 s. [in Ukrainian]

8. Otroschenko N. L. (2017) Sotsialno-pedahohichnyi aspekt u proforiientsiunii roboti sahalnoosvitnoi shkoly [Socio-pedagogical aspect in career guidance work of a comprehensive school]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka*. 7. 154–162. [in Ukrainian]

9. Surmin, Yu. P. (2012). Keis-stadi: arkhitektura i mozhlyvosti [Case Study: Architecture and Opportunities]. Kyiv: Navch.-metod. Tsentr 'Konsortsium iz udoskonalennia menedzhment-osvity v Ukraini'. 336 s. [in Ukrainian]

10. Fedorchuk V. M. (2004) Sotsialno-psykholohichnyi treninh 'Rozvytok komunikatyvnoi kompetentnosti vykladacha' [Socio-psychological training 'Development of teacher's communication competence']. Kamianets-Podilskiy: Abetka. 240 s. [in Ukrainian]

11. (2010) Formuvannia proforiientsiunii kompetentnosti pedahoha: teoriia i praktyka [Formation of teacher's guidance career competence: theory and practice] [Zinchenko V. P. ta in. za red. V. P. Zinchenka]. Hlukhiv: RVV HNPУ im. O. Dovzhenka. 197 s. [in Ukrainian]

12. Chebykin O. Ya., Sinelnikova T. V. (2013) Psykholohichni osnovy treninhovykh tekhnolohii [Psychological foundations of training technologies]. Odesa: Leradruk. 229 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

СТРІЛЕЦЬ-БАБЕНКО Олена Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри психології та соціальної роботи Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка.

Наукові інтереси: вдосконалення професійної підготовки майбутніх соціальних працівників.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

STRILETS-BABENKO Olena Volodymyrivna – Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Psychology and Social Work Department, Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University.

Research interests: improvements of future social workers' professional education.

Стаття надійшла до редакції 09.02.2025 р.

УДК 378

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-217-355-359

ЦУКАНОВА Наталія Миколаївна –

кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри дошкільної та початкової освіти Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6480-8717>
e-mail: tsukanova-nata@ukr.net

ІННОВАЦІЇ В ПОЧАТКОВІЙ ОСВІТІ: ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Інновації в початковій освіті є ключовим чинником у підвищенні ефективності навчального процесу та формуванні необхідних компетентностей у дітей. Впровадження сучасних методик дозволяє розширити можливості для індивідуалізації навчання, підвищення мотивації учнів і покращення їхніх академічних результатів.

У статті проаналізовано зарубіжний досвід інновацій в освіті.

Встановлено, що одним із основних напрямів є використання цифрових технологій, включаючи інтерактивні дошки, планшети, освітні додатки та адаптивні платформи. Ці інструменти широко застосовуються в зарубіжних країнах та дозволяють створити персоналізоване навчальне середовище, що відповідає потребам кожного учня.

Проектно-орієнтоване навчання (Project-Based Learning) і STEAM-освіта сприяють розвитку навичок критичного мислення, творчості та командної роботи. Вони допомагають учням застосовувати знання на практиці та залучають їх до активного пізнавального процесу.

Гейміфікація навчання, впровадження елементів гри у процес викладання, дозволяє підвищити мотивацію та зацікавленість учнів. Такі платформи, як Classcraft і Kahoot!, стали ефективними інструментами для залучення дітей до навчального процесу.

З'ясовано, що використання сучасних технологій, інтеграція проєктного навчання, гейміфікація, STEAM-методи та соціально-емоційне навчання допомагають зробити освітній процес більш цікавим, доступним та результативним. Подальше впровадження цих підходів сприятиме підготовці дітей до викликів сучасного світу.

Особливу роль відіграє підготовка вчителів до впровадження інноваційних технологій. Вона включає теоретичну та практичну підготовку, психолого-педагогічну підтримку, методичний супровід і рефлексію професійного досвіду, що дозволяє забезпечити успішне використання нових підходів у навчанні.

Подальші дослідження в цій сфері мають бути зосереджені на удосконаленні методик застосування технологій у навчанні, їх впливі на освітні результати та розробці нових педагогічних стратегій, що відповідатимуть сучасним викликам початкової освіти.

Ключові слова: інноваційні процеси, інноваційна діяльність, інновації, інноваційні технології, початкова школа, зарубіжний досвід, нововведення.

TSUKANOVA Nataliia Mykolayivna –

Candidate of Pedagogical Sciences (Ph. D.), Associate Professor, Senior Lecturer of the Department of Pre-school and Primary school education Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6480-8717>
e-mail: tsukanova-nata@ukr.net